Taina Vallander

26.4.2021

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta
tyv@eduskunta.fi

Kirjallinen asiantuntijalausunto ti 27.4.2021 klo 12.15

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi luonnontuotteita keräävien ulkomaalaisten oikeudellisesta asemasta sekä Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n muuttamisesta, HE 42/2021 vp

- STTK ei kannata erillisen luonnontuotealaa koskevan lainsäädännön luomista

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi luonnontuotteiden kerääjän sekä luonnontuotekeruualan toimijoiden oikeuksia ja velvollisuuksia, velvollisuuksien noudattamisen valvontaa sekä velvollisuuksien laiminlyönnin seuraamuksista.

STTK pitää tarkoituksenmukaisena, että luonnontuotteita keräävien ulkomaalaisten oikeudellista asemaan parannetaan sekä luonnontuotealalla toimivien yritysten kilpailumahdollisuuksia tasapuolistetaan. Myös luonnontuotealan palkkauksen ja työehtojen valvonnan sekä harmaan talouden sekä työsyrjinnän ja ihmiskaupan ennaltaehkäisy edellyttävän lisätoimia. STTK ei kuitenkaan pidä perusteltuna erillisen luonnontuotealaa koskevan lainsäädännön luomista, eikä näe lakiesitysten sisältävien toimien edesauttavan tavoitteiden toteutumista. STTK katsoo, että esityksessä ei myöskään ole riittävästi huomioitu ulkomaisen työvoiman hyväksikäytön ennaltaehkäisyä.

Hallituksen esityksessä on kuvattu, että lakia sovellettaisiin silloin, kun ei katsota olevan kyse työsuhteesta. Jos kyse on työsuhteesta, sovellettaisiin työlainsäädäntöä samoin kuin nykyisinkin. STTK pitää epätarkoituksenmukaisena, että lakiesityksessä luonnontuotteiden kerääminen rinnastetaan keräämisen suorittavien henkilöiden osalta yritystoimintaan.

Taina Vallander

26.4.2021

Suomen lainsäädännön lähtökohta on jako yrittäjään ja työntekijään. Yrittäjä vastaa vain työn lopputuloksesta. Hinnoittelu, työtehtävät, asiakkaat, työnteon paikka ja -aika ovat yrittäjän vapaasti valittavissa. Lisäksi yrittäjä päättää, tekeekö työn itse vai teettääkö sen toisella. Yrittäjälle kuuluu näiden valintojen tuottama voitto tai tappion riski. Työntekijä taas työskentelee henkilökohtaisesti kokoaikaisessa, vakituisessa työsuhteessa työnantajan ohjeiden ja valvonnan alaisena. STTK katsoo, että lakiesityksessä luonnontuotteita keräävät ulkomaalaiset rinnastetaan työmarkkinoilla yleistyvään itsensätyöllistäjien ryhmään, joka ei ole sijoitettavissa osaksi kumpaakaan määritelmää. Lakiesityksessä luonnontuotteita keräävien ulkomaalaisten oikeudellinen asema sijoittuisi tähän niin sanottuun kolmanteen kategoriaan, yrittäjän ja työntekijän välimaastoon. Tämä tekisi luonnontuotteiden kerääjä oikeudellisen aseman aiempaa epäselvemmäksi sekä työn tarjoajalle että tekijälle. Ongelmatapauksissa verottajan, sosiaaliturvan ja työlainsäädännön vaatimukset sekä vastuut olisivat todennäköisesti osapuolille ja myös valvontaa tekeville viranomaisille hankalasti määriteltävissä, mikä vaikeuttaisi harmaan talouden torjuntaa sekä altistaisi kerääjät kiskonnan kaltaiselle työsyrjinnälle.

Viidesosa Suomessa toimivista itsensätyöllistäjistä kokee joutuneensa yrittäjän asemaan vastoin omia toiveitaan tai olosuhteiden pakosta. Viidennes myös tekisi työtään mieluummin palkattuna työntekijänä, mikäli se olisi mahdollista. Usein työn suorittaja päätyy palkkatyöstä itsensätyöllistäjäksi työnantajan aloitteesta tai vaatimuksesta. Taustalla voi olla työnantajan halu säästää kustannuksissa palkkatyötä ulkoistamalla.

Itsensätyöllistäjät neuvottelevat itse palkkionsa.
Ansiotaso saattaa jäädä vastaavaa työsuhteista työtä alhaisemmaksi, jos esimerkiksi sivukulut eivät sisälly palkkioon. Silti itsensätyöllistäjä vastaa yleensä esimerkiksi veroista ja sosiaaliturvamaksuista sekä sairausloman, vanhempainvapaan tai työttömyysajan toimeentulosta. Usein vailla vaadittavaa tietämystä ja osaamista.

STTK katsoo, että lakiesitys siirtäisi epäoikeudenmukaisella tavalla yrittäjäriskiä ulkomaalaisen työntekijän kannettavaksi.
On selvää, että ulkomaalaisella luonnontuotealan kausikerääjällä on vain hyvin harvoissa tapauksissa käytössään riittävät tiedot tai riittävä kielitaito tiedon hankkimiseksi esimerkiksi oman työnsä asianmukaisen hinnoittelun osalta.

Käyntiosoite:
Mikonkatu 8 A, 6. krs
0100 Helsinki
Postiosoite:
PL 421
00101 Helsinki

Puhelin: (vaihde)
+358 40 630 2882
Sähköposti:
etunimi.sukunimi@sttk.fi

www.sttk.fi

Taina Vallander

26.4.2021

Lakimuutoksessa luonnontuotekeruualan toimijalla olisi yhteistoimintavelvoite keruutuloksen parantamiseksi. STTK ei pidä tätä riittävänä velvoitteena.

Itsensätyöllistäjät luetaan Suomessa yrittäjiksi, joten he jäävät työehtosopimusten soveltamisalan ulkopuolelle. Työehtosopimuksilla sovittuja työehtoja, kuten vähimmäispalkkaa, ei sovelleta itsensätyöllistäjien ja toimeksiantajien välisissä sopimussuhteissa.

STTK katsoo, että luonnonvara-alan kausityöntekijät ovat tosiasiallisesti työntekijään rinnastettavassa asemassa. He ovat usein voimakkaasti riippuvaisia yhdestä työnantajasta jo maassaoloon ja työntekoon oikeuttavan oleskeluluvan perustella sekä heikon kielitaidon ja omien oikeuksiensa tuntemisen osalta.

On enemmän kuin todennäköistä, että työnantaja paitsi ohjaa ja valvoo luonnontuotteiden kerääjien työntekoa, myös määrää sen hinnan. Tällöin työsuorituksen, eli luonnontuotteen keräämisen tilaajataholla on työnantajan direktio-oikeuteen verrattavissa oleva määräysvalta työn tekemiseen, eikä luonnonvaratuotteen kerääjän neuvotteluasema vastaa yritystoiminnan kriteerejä, vaan se tulisi nähdä työsuhteena. Marjanpoimijoiden oikeudellisesta asemasta erikseen säätäminen saattaa ohjata suuntaan, jossa työsuhteen tunnusmerkistöä yksittäisen työntekijän osalta ei tarkastella enää lainkaan. Sopimussuhteen nimikkeen ei tule ratkaista sen oikeudellista statusta, vaan sen, minkälaisesta sopimussuhteesta tosiasiallisesti on kysymys.

STTK katsoo, että lakiesitys loisi lainsäädäntöön kolmannen kategorian luonnonvaratuotteiden kerääjien osalta, jossa heiltä viedään työehtosopimuksen luoma toimeentulon suoja, toisaalta vapaaseen yritystoimintaan liittyvä mahdollisuus määritellä tosiasiallisesti työnsä hinta. Alakohtainen erityissääntely tuo lisää epäselviä rajapintoja: työsuhteen ja yrittäjän rajanpinnan lisäksi marjanpoimijoiden ja muiden itsensä työllistäjien rajapinnan. Siirtämällä työntekijäryhmiä kategorisesti yrittäjäkenttään heikennetään paitsi yksilön oikeusturvaa, rapautetaan myös työoikeudellisen sääntelyn soveltamisalaa ja merkitystä heikompaa osapuolta suojaavana välineenä.

Heikko neuvotteluasema ilman työlainsäädännön työntekijälle suomaa suojaa altistaisi luonnonvaratuotteiden kerääjät kiskonnan kaltaiselle työsyrjinnälle ja eritasoiselle hyväksikäytölle.

Käyntiosoite:
Mikonkatu 8 A, 6. krs
0100 Helsinki
Postiosoite:
PL 421
00101 Helsinki

Puhelin: (vaihde)
+358 40 630 2882
Sähköposti:
etunimi.sukunimi@sttk.fi

www.sttk.fi

Taina Vallander 26.4.2021

STTK ei pidä riittävinä lakiesityksessä määriteltyjä valvonta- ja neuvontavastuita tai työ- ja elinkeinotoimiston käytettävissä olevia velvoitteidenhoitoselvityksiä luonnontuotekeruualan toimijan luotettavuuden arvioimista varten. Myöskään harmaan talouden selvitysyksiköstä annettavaan lakiin tehdyt muutokset eivät ole riittäviä.

STTK pitää kannatettavana, että maksun kerääminen luonnontuotteiden kerääjien rekrytointia koskevista palveluista kiellettäisiin lailla.

STTK ry

Lisätietoja Taina Vallander, johtaja
taina.vallander@sttk.fi